

Kvasiendocentriske komposita – en hidtil overset type?¹

Andrzej Szubert

Adam Mickiewicz-universitetet, Poznań

1. Indledning

Ingen undrer sig, hvis nogen påstår, at komposition er den simpleste og hyppigste orddannelsesproces ikke kun i dansk, men også i de andre germanske sprog. Men hvis man vil vide, hvad et kompositum er, kan man blive forvirret. Forskerne er nemlig ikke enige mht. definitionen af et kompositum, ej heller klassifikationer af komposita. Der er mange forskellige tilgange hos forskellige forskere og dermed forskellige definitioner af et kompositum. Det samme gælder klassifikationer af komposita. Selv når man har gennemset mange klassifikationer, er der eksempler på komposita, der ikke lader sig klassificere under nogen af de beskrevne kategorier.

Jeg skal i det følgende præsentere nogle forskellige tilgange til termen kompositum og klassifikationer af komposita. Dernæst skal jeg vise eksempler på komposita, der ikke lader sig klassificere under nogen af kategorierne, og argumentere for, at der er behov for at indføre en ny type. Afslutningsvis vil jeg foreslå en udvidet klassifikation af komposita, der indeholder den nye type, som jeg kalder *kvasiendocentriske komposita*.

2. Kompositum

Soms agter komposition den simpleste og hyppigste orddannelsesproces i dansk og også i de andre germanske sprog, og termen defineres

¹ Teksten er i stort omfang baseret på en allerede publiceret artikel, jf. Szubert (2024).

forskelligt af forskellige forskere. Jeg vil her præsentere nogle udvalgte definitioner for til sidst at redegøre for, hvad jeg selv forstår ved et kompositum. Hansen (1938: 109) fremhæver forskellen mellem et kompositum og et komplekst ord, idet han skriver: ”Ved adskillelsen af kompositum og komplekst ord plejer man at sige, at det første består af to ord, der forekommer selvstændigt i sproget, medens det sidste indeholder et ord og et element, der ikke forekommer selvstændigt.” Han er ikke den eneste, der definerer et kompositum som bestående af ”to ord”. Denne tilgang er udbredt og repræsenteres af bl.a. Diderichsen (1946: 20), Henzen (1947: 36), Carr (1938: xxii), Marchand (1955: § 1.1), Riber Petersen (1984: 545), Galberg Jacobsen / Skyum-Nielsen (1996: 179), Fabb (2001: 66), Becker-Christensen / Widell (1996: 132). Også Mathews (1991: 82) mener, at ”**compound lexeme** is derived from two or more *simpler lexemes*.” Ifølge Noreen (jf. 1905: 36 ff.) er den slags definitioner ubrugelige, fordi man først skal definere begrebet ”ord”. Bondi Johannessen (2001: 62) er imod en sådan definition og nævner, at ”både forledd og etterledd kan være bøyd”. Hansen/Heltoft (2011: 239) skriver: ”Ved en SAMMENSÆTNING eller et KOMPOSITUM forstår man et ord hvis stamme består af mere end én rod.” Jeg repræsenterer holdningen, som i bl.a. Eisenberg (2013: 217), Fleischer / Barz (2012: 83 ff.), Bauer (1983: 29) og Szubert (2012: 36 f.), at et kompositum sættes sammen af stammer. Ved et kompositum forstår jeg en orddannelseskonstruktion, der består af to stammer og et fugeelement mellem dem².

Der er også andre kriterier mht. definitionen af et kompositum, nemlig det fonologiske og ortografiske. Normalt falder hovedtryk ved et determinativt kompositum (fx *vejfest*) på førsteleddet og bitryk på sidsteleddet. Dette er også tilfældet ved de appositionelle (fx *tiggermunk*) og eksocentriske (fx *sjuskehoved*) komposita. Dog findes der afvigelser, jf. *under'tiden*, *Åben'rå*, *Øster'brogade*, *nord'øst* m.m. Ved de koordinative (fx *Slesvig-Holsten*) er der hovedtryk på begge led. Ortografisk set skrives komposita ifølge retskrivningsregler i ét ord (med undtagelse af tilfælde, hvor førsteleddet er fx et bogstav, jf.

² Her må også siges, at en nul-fuge også betragtes som en fuge. Der er imidlertid to tilgange til problemet, dvs. om der findes noget, der hedder nulmorfem, og dermed om der bruges en nul-fuge eller ingen fuge. Jeg tilslutter mig tilgangen, at der findes et nulmorfem og dermed også en nul-fuge i orddannelsen.

a-våben) bort set fra de koordinative, der skrives med bindestreg. Man finder dog utroligt mange eksempler på særskrivning af komposita (som fx *Keramik and*, *Keramik høne*, *Glas æg*³, *Vind Heks*⁴). De to sidstnævnte kriterier betragter jeg mere som egenskaber og ikke som afgørende kriterier, fordi der er alt for mange undtagelser. Den her fremlagte definition af et kompositum er af morfologisk og semantisk art; derfor ser jeg bort fra udtalen og stavningen. Ved en stamme forstår jeg, som bl.a. også Bauer (1983: 20) og Hansen (2006: 24), et morfem eller en morfemkombination, der er tilbage, når alle fleksiver er trukket fra. En stamme kan i forvejen være kompleks og bestå af to eller flere stammer, hvor hver enkelt af dem kan være et kompositum, et derivat eller en anden orddannelseskonstruktion. En stamme skal indeholde mindst én rod (en mere kompleks stamme, der består af to stammer, skal indeholde to rødder). En rod selv kan udgøre en stamme (jf. Szubert 2024: 289).

3. Klassifikationer

Historisk set var Mikkelsen (1897: § 39) nok en af de første, der udtalte sig om emnet. Han delte sammensætninger i a) egentlige og b) uegentlige og definerede dem som følger:

En sammensætning kaldes 1. *e g e n t l i g*, naar den er opstaaet ved en Forening af to Stammer, f. Eks. *Byfoged*, *Graavejr*. ... 2. *u e g e n t l i g*, naar den er opstaaet ved Forening af to eller flere Ord, der oprindelig ere sammenhørende Led i den sammenhængende Tale, f. Eks. *Forglemmigej* (en hel sætning), *Bysbarn* (vedføjet Tillægssald), *Hvidtøl* (vedføjet Tillægsord).

Det er den strukturelle opbygning af komposita, der ligger til grund for hans opdelig. I det første tilfælde har vi at gøre med stammer som bestanddele. I det andet med to eller flere ord, der udgør en frase. Som eksempler brugte Hansen *forglemmigej*, der i dag ville betragtes som en sammenrykning, *bysbarn* som et eksocentrisk kompositum og *hvidtøl* som et kvasiendocentrisk kompositum. Hos Paul (1920) finder man en skelnen mellem kopulative *Zu-*

³ Netto-reklamebrochure.

⁴ Meny.

sammensetzungen, *Bestimmungszusammensetzungen* og *Bahuvrihi* (der også kaldes eksocentriske komposita). Skautrup (1968 IV: 262 ff.) nævner tre typer komposita: stammesammensætninger, oprindelige kasussammensætninger (*s*-komposition, *e*-komposition og *en*-komposition) og Dvandva-sammensætninger (der også kaldes koordinative eller kopulative komposita), og han skriver samtidig, at der ikke findes helt afgrænsede regler for brugen af de tre hovedtyper. Hansen (1967 II: 302) skelner mellem to dannelsesmåder:

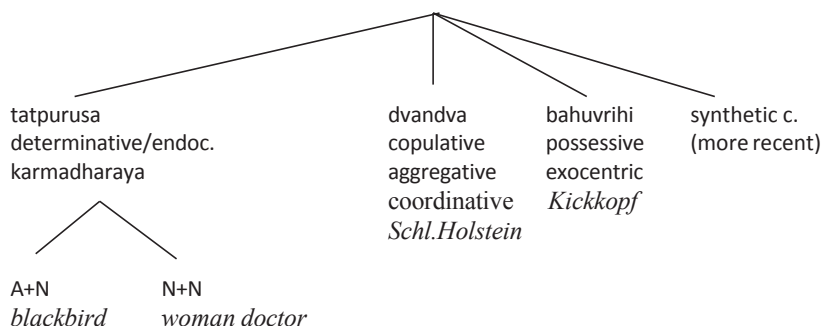
Ved den ene støber man en morfologisk enhed af to ord der tilsammen dækker det indhold man ønsker at udtrykke. Enheden bygger på et sprogligt udtryk der rummer begge ordene samlet eller adskilt: *gadens* (*gaders*) *snavs* > *gadesnavs*, *træers stamme* > *træstamme*, ..., *en klat blæk* > *en blækklat*, *en katalog over bøger* > *en bogkatalog* (...).

Han skriver også, at førsteleddet mister sin bøjede form, fx *hårs* (*hårets*) *farve* > *hårfarve*; *krigens tid* > *krigstid(en)*. Den anden type karakteriserer han som:

Den anden fremgangsmåde består i at man bruger en syntaktisk forbindelse af to eller flere ord uændret som en enhed (juxtaposition): *en præstegårds have* > *en præstegårdshave*, *en mands stemme* > *en mandsstemme*. (ibid., 302).

Hansen/Heltoft (2011: 239 ff.) nævner attributive sammensætninger, dvandva og leksikaliserede komposita. Tyske forskere Fleischer / Barz (2012: 85) nævner *Determinativkomposita*, *Kopulativkomposita* og *Possessivkomposita*, næsten på samme måde som Motsch (2004: 376), der har *Koordinativkomposita* i stedet for *Kopulativkomposita*, mens de øvrige to typer stemmer overens med dem hos Fleischer / Barz (*Determinativkomposita* og *Possessivkomposita*). Bloomfield (1933: 233 ff.) præsenterer to forskellige klassificeringsmåder, og han påpeger samtidigt, at det er risikabelt at bygge en universel model op, for det er ikke garanteret, at alle typerne forekommer i alle sprogene. Bauers (1983: 31) tidligere klassificering byggede på den semantiske relation, hyponymi. Han skelnede mellem a) *endocentric*,

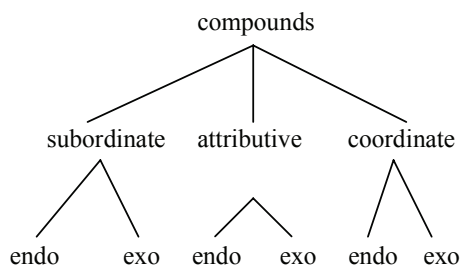
b) *exocentric*, c) *appositional* og d) *copulative compounds*. Hans modificerede inddeling fra 2001 (efter Scalise / Bisetto (2009: 41)) indeholder også *synthetic compounds*, der kan betragtes som determinative (jf. *bus-driver*).

(i originalteksten står *Kickkopf* (sic), sikkert i stedet for *Dickkopf*)

Bauer angiver forskellige navne på de enkelte typer, såsom *tatpurusa*, *determinativ/endocentric*, *karmadharaya*, eller *bahuvrihi*, *possessive*, *exocentric*, men de skal betragtes som synonyme betegnelser.

En anden tilgang foreslår Scalise / Bisetto (2009), hvis klassificering beror på grammatiske relationer mellem leddene, dvs. *subordination*, *coordination* og *attribution*. I næste trin inddeler de dem i *endo*- og *exocentric*:

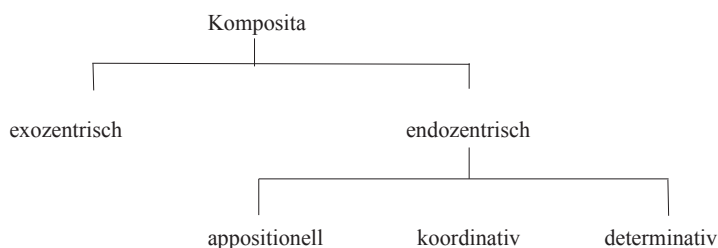

Scalise og Bisetto (2009) gennemgår udførligt flere klassifikationer, der her af pladsgrunde kun kan nævnes. Det er bl.a. Bloomfield (1933), Bally (1950), Marchand (1969), Spencer (1991), Fabb (1998), Olsen (2001), Haspelmath (2002), Bauer (2001) und Booi (2005). Hos Szubert (2012) findes også andre, der ikke blev nævnt af Scalise/Bisetto. Klassificeringen foreslået af Szubert (2012: 42 f.) blev inspireret af Bloomfield (1933) og Bauer (1983). Skelnen mellem de enkelte typer beror som udgangspunkt på den semantiske differentiering og ikke på hyponymirelationen. Denne faktor kommer ind i billedet i anden fase af analysen af et pågældende kompositum.

I klassificeringen går jeg (Szubert 2012: 43) ud fra det semantiske plan, og det primære kriterium er den semantiske overskuelighed, dvs. om det er muligt at 'afkode' et kompositums betydning ud fra betydningerne af de enkelte led. Hvis det er muligt, betyder det, at betydningen ligger 'inden for' (gr. *ἐνδον*-) strukturen, og derfor kalder jeg den endocentrisk. Hvis ikke, betyder det, at betydningen ligger 'uden for' (gr. *ἔξω*-) konstruktionen – derfor kalder jeg den 'eksocentrisk'. Argumenterne for inddelingen i endo- og eksocentriske komposita er, at de eksocentriske komposita betragtes som leksikaliserede begreber, hvis betydninger ikke kan udledes fra betydningerne af de umiddelbare konstituenten. Betydningens 'udledbarhed' er altså det første og nødvendige kriterium, men ikke det tilstrækkelige. Det er jo sådan, at spontane determinative komposita forstås umiddelbart og fortolkes korrekt, når der er angivet en kontekst, de blev brugt i. De bliver heller ikke altid optaget i ordbøger. Selv eksemplet som *træhus* ('hus hvis ydervægge er af træ', jf. Den Danske Ordbog (DDO)) viser, at der er andre mulige fortolkninger, der også er holdbare, fx 'hus på et træ' eller 'hus til opbevaring af træ'. I forskellige kontekster er også andre fortolkninger mulige og korrekte. Hvis man til gengæld ser på ord som *friskole* ('offentligt støttet privat skole der i begrænset omfang er underlagt de samme regler som de offentlige skoler, men derudover har stor ideologisk og pædagogisk frihed – især om de frie grundskoler', jf. DDO), så viser det sig, at der ikke er meget betydning, man er i stand til at udlede af ordets opbygning og leddenes betydninger – skole med måske mere frihed på nogle områder end i andre skoler. Endnu vanskeligere eller helt umuligt er det at udlede betydningen af *torskegilde* ('møde hvortil skattevæsenet indkalder

en skatteyder, hvis man ikke kan acceptere den pågældende persons selvangivelse’, jf. DDO). Her kommer hyponymien ind i billedet, og det, der er forbundet med den, dvs. *headedness* eller ”Köpfigkeit” (jf. Szubert 2012: 43), udgør det sekundære kriterium. Dermed blev komposita inddelt i to grupper, dvs. *endo-* og *exozentrische* (endo- og eksocentriske), hvilket er forbundet med sammenhængen mellem betydningerne af de enkelte led og den samlede betydning af hele kompositummet. Hvis betydningen af det givne kompositum kan udledes af betydningerne af de enkelte led, så har vi at gøre med et endocentrisk kompositum – i modsat fald med et eksocentrisk (fx *torskegilde*).

Det næste kriterium er ”hovedhed” (*headedness* / *Köpfigkeit*), som er forbundet med hyponymirelationen. I eksocentriske komposita udgør intet af leddene det semantiske hoved, dvs. intet af dem er et hyperonym til hele kompositummet. Derimod har vi at gøre med tre undertyper komposita blandt de endocentriske – afhængigt af, om noget af leddene eller begge er hele kompositummets hyperonym, og de inddeles i appositionelle (fx *strømpebukser*), koordinative (fx *Lolland-Falster*) og determinative (fx *træhus*) komposita. Sidsteleddet er kompositummets hyperonym (det semantiske hoved) ved de determinative, mens førsteleddet præciserer dets betydning og indskrænker den. Ved de appositionelle kan begge leddene betragtes som hoveder og er dermed hyperonymer til hele kompositummet. Ingen af leddene kan betragtes som hyperonym i de koordinative komposita, da betydningerne af de to led er semantisk ligeværdige (jf. Szubert: 2024: 292). Klassificeringen i Szubert (2012: 43) ser ud på følgende måde:

Komposita, som jeg gerne vil beskrive her, falder ikke under nogen af typerne i de ovennævnte klassifikationer. Derfor har jeg udvidet den sidstnævnte klassificering med yderligere en type.

4. Hvorfor en ny type?

Mine overvejelser blev provokeret af kompositummet *blackbird*, der efter Bauer (2001 efter Bissetto / Scalise (2009: 41)) og Bloomfield (1933: 235) betragtes som et determinativt kompositum. Bloomfield (ibid.: 235) skriver, at "[...] a *blackbird* is a kind of bird [...] we may say that these compounds have the same function as their head members; they are endocentric." I Szubert (2012: 56) blev *blackbird* (ligesom *solbær*) anset som "snarere" eksocentrisk, fordi den egentlige betydning ikke kan udledes af betydningerne af de enkelte led. Jeg gik dengang ikke mere i dybden med problemet, men der findes faktisk talrige komposita, hvis sidste led udgør kompositumets hyperonym. Dette kunne ligne et determinativt kompositum, men betydningen af hele dannelsen kan ikke udledes af betydningerne af de enkelte led. Ifølge Szuberts klassifikation (2012) falder de ikke ind under nogen af grupperne, fordi det på den ene side burde anses som et determinativt kompositum (sidsteleddet er et hyperonym for hele kompositummet), mens det på den anden side burde betragtes som et eksocentrisk kompositum pga. betydningen, der ikke kan udledes af de enkelte ledes betydning. I de andre nævnte klassifikationer blev typen betragtet som et determinativt kompositum. Hvis man ser på komposita som *solbær* og *træhus*, viser der sig en forskel på fortolkningen. Et *træhus* er hus lavet af træ, men et *solbær* er ikke lavet af/bestemt til m.m. sol. I begge tilfælde fungerer sidsteleddet som hyperonym til hele kompositummet, men der er en stor forskel i den semantiske fortolkning, altså betydningen af det samlede kompositum kan i tilfælde af *solbær* ikke udledes af betydningerne af de indgående konstituent, mens det ved *træhus* kan. Derfor blev der i Szubert (2024) foreslået en ny type, *quasiendocentrische Komposita*.

Hvilken type repræsenterer dette kompositum? Der er en temmelig stor gruppe komposita, der vedrører familieforhold. Hertil hører de ikke længere så nye *curlingforældre* og *serviceforældre*, der ifølge DDO er kommet ind i sproget i 2000. *Service-* eller *curlingmor*, *-far*, *-barn* hører med til dette mønster. Noget senere (2005)

dukkede *helikopterforældre* op og senest med udviklingen af de nye teknologier også *droneforældre*. Dertil regnes også en *hønemor* eller *kyllingemor*. En anden og modsat betydning har *ravnemor*. Børn kan have 'kunstige' forældre som *papfar* (1968) *papmor* (1992) eller *plastic-* / *plastikmor* (1991) eller *plastic-* / *plastikfar* (1982). Det er interessant, at betegnelserne for fædre opstod meget tidligere end for mødre. Også *bonus-* fungerer som et produktivt førsteled sammen med substantiverne *mor*, *far* eller *barn*. En *bydelsmor* er ifølge DDO:

kvinde, typisk med anden etnisk baggrund end dansk, der på frivillig basis hjælper isolerede kvinder med indvandrerbaggrund i sit nærområde, bl.a. med at navigere i det offentlige system og opbygge et lokalt netværk.

En hel række substantiver på *-barn* forekommer i sproget, og der kan nævnes flere, som betydningsmæssigt ikke har noget med hinanden at gøre, bortset fra at sidsteledet betegner et barn og dermed er et hyperonym til hele dannelsen, jf. *delebarn*, *svingdørsbarn*, *burbarn*, *bogstavbarn*, *radarbarn*, *projektbarn*, *pejlebarn* m.m. Der kan imidlertid forekomme komposita som *bybarn* og *bysbarn*, der ligner sideformer, men fugeelementet virker dikotomisk og adskiller de to komposita semantisk. Substantivet *familie* bruges også i denne type komposita som fx i *aflastningsfamilie* eller *nomadefamilie*. En *drabschef* kunne teoretisk set være en chef i en bande, der er ansvarlig for mord. Dette er dog ikke tilfældet, fordi ordet betegner en chef for en drabsafdeling ved politiet; ordet kan altså dårligt betragtes som et determinativt kompositum. Af andre personbetegnelser kan bl.a. nævnes *villaforsker*, *fremmedkriger*, *tjenestepige*.

Ud over personbetegnelser er der naturligvis appellativer, der betegner genstande, abstrakter m.m. Hertil hører bl.a. betegnelser for madvarer *jordemorkaffe*, *sødmælk*, *letmælk*, *medisterpølse*, *wienerpølse*, *blåbær*, *solbær*. Blandt eksemplerne på denne type komposita kan vi finde frisurer (*svenskerhår* eller *bundesligahår*), genstande som *elefanthue*, *alpehue*, *baskerhue*, *kinabog*, en arkitektonisk konstruktion (*svalegang*), et areal (*koteletgrund*). Af abstrakter kan bl.a. nævnes *legionærsyge*, *prioritetsgæld*, *pandekageforlig* eller *tusmørke*. Blandt handlinger finder vi bl.a. *forældrekøb*, *pølsesnak* eller *skueproces*. Der er også mange dyre- og

plantebetegnelser, jf. *blodhund*, *bomuldshund*, *julero*. Ethvert barn i Danmark har lært, hvad et *suttetræ* er, men fænomenet er ikke kendt i andre lande. For at vide, hvad en *dommerspray* eller *markeringsspray* er, skal man interessere sig for fodbold.

Komposita af denne type kan ikke betragtes som almindelige determinative komposita. En *lilleskole* er ikke bare en skole, der er *lille* og en *friskole* er ikke bare en skole, der er *fri*. Et *spøgelsesgarn* eller *-net* er ikke et garn eller net, der har med spøgelse at gøre⁵, hvor definitionen i DDO siger 'fiskenet som et fiskefartøj har mistet eller på anden måde efterladt i havet, og som fortsat fanger fisk uden at blive fundet eller halet ind'. Et andet eksempel kan være *vejkirke*, der ikke bare ligger ved en vej, men er en 'vejnær kirke med udvidet bemanning og åbningstid hvor der afholdes hyppige andagter og arrangementer, især for turister og andre rejsende i sommerhalvåret' (DDO). Her viser det sig, at det eneste mulige, man er i stand til at fortolke ud af ordets opbygning og leddenes betydninger, er, at kirken ligger nær en vej. Som et eksempel på forskellen mellem et determinativt og kvasiendocentrisk kompositum kan være *rustvogn* ('bil der er indrettet til transport af et lig i kiste'), som jeg betragter som kvasiendocentrisk, fordi den første association til førsteleddets betydning ville være *rust* ('rødbrunt, porøst lag af vandholdig jernoxid der dannes på overfladen af jern og stål når det udsættes for vand eller fugtig luft – skyldes kemisk reaktion med ilt', jf. DDO). Man kunne forsøge at fortolke ordet *rustvogn* ved hjælp af verberne *rustes* betydninger: 1) a) 'forberede strategisk, mentalt eller materielt til en opgave', b) 'anskaffe eller udstyre med våben eller mandskab som forberedelse til krig' eller 2) 'blive nedbrudt eller angrebet af rust'. Men da kommer man ikke til ordets rigtige betydning i det pågældende kompositum, nemlig 'bil der er indrettet til transport af et lig i kiste', hvor førsteleddets oprindelse ligger i det middelnedertyske verbum *rusten* 'udruste, udsmykke'; her skal man kende til ordets etymologi. Ordet har til gengæld et synonym *ligvogn*, der har nøjagtigt samme betydning, men er semantisk helt overskueligt.

Dette betyder, at man med sikkerhed er i stand til at 'ramme'

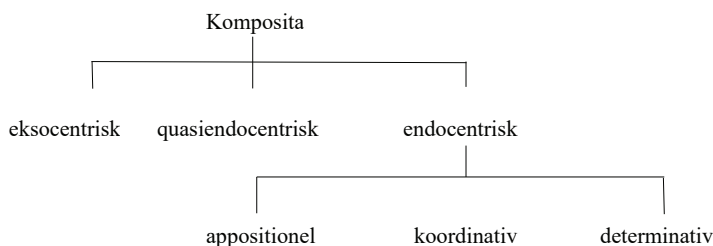
⁵ 'overnaturligt, menneskelignende og skræmmende væsen i en tåget, vag eller gennemsigtig fremtoning og oftest forestillende en afdød person. Ifølge folketroen er et spøgelse ofte genfærdet af en afdød person der går igen fordi vedkommende har lidt en voldsom død, begået en voldsom forbrydelse el.lign.', jf. DDO.

kompositumets hovedbetydning (sidsteleddets betydning), mens den korrekte fortolkning af hele kompositumets betydning ved hjælp af førsteleddets betydning er umulig. Den er defineret og skal være lært i forvejen, mens selve konteksten ikke kan hjælpe.

Hvad har de ovennævnte komposita tilfælles, og hvad adskiller dem fra de determinative og eksocentriske komposita? For det første kan deres betydninger kun i et vist omfang udledes af de enkelte leds betydninger. Ved de eksocentriske komposita kan betydningen slet ikke udledes af leddenes betydninger. Det kan den til gengæld ved de determinative – selv når der afhængigt af konteksten kan forekomme flere fortolkninger (jf. Heringer 1984: 5). Ved de her beskrevne komposita kan betydningen udledes delvist (sidsteleddet), men ikke den samlede betydning, dvs. disse komposita hører hverken hjemme under de endo- eller eksocentriske komposita. For det andet udgør sidsteleddet et hyperonym til hele dannelsen. Ved de eksocentriske komposita er sidsteleddet ikke et hyperonym til hele kompositummet, hvilket er tilfældet ved de determinative komposita.

5. Forslag til en ny klassificering

De ovenfor præsenterede klassificeringer tager ikke hensyn til komposita, hvis betydninger ikke kan udledes af de enkelte leds betydninger, og hvis sidsteled samtidigt udgør et hyperonym til hele kompositummet. Da de ligger mellem de endo- og eksocentriske, fordi de besidder begges egenskaber, foreslår jeg at kalde dem ”quasiendozentrische Komposita” (Szubert 2024) (*kvasiendocentriske komposita*). Man kan her også sige, at problemet kun ligger i leksikaliseringsgraden, for de eksocentriske komposita er fuldstændigt leksikaliserede, og de endocentriske ikke. Her kan man give eksempler på komposita som *torskehoved*, der kan være et determinativt kompositum med en fuldstændigt overskuelig betydning (’hoved på en torsk’) og er eksocentrisk med betydningen ’en dum person’, eller *speltmor*, der burde betragtes som et eksocentrisk kompositum, eller *brandudsalg*. I tilfælde af de kvasiendocentriske komposita har vi hverken med den ene eller den anden type at gøre, og derfor syntes jeg, at der er behov for at skabe en ny type. Klassificeringen nedenfor, der gælder for germanske sprog, blev, i den tysksprogede variant, offentliggjort i Szubert (2024: 299); den danske variant ser ud på følgende måde:

6. Konklusion

Komposita er en orddannelsestype, der er veludforsket, men det til trods er der grunde, der giver overvejelser, om de eksisterende klassificeringer omfatter alle typerne. Som det fremgår af artiklen, er der eksempler på komposita, der ikke opfylder de kriterier, som de burde. Derfor kan de ikke klassificeres under de eksisterende typer. Af den grund besluttede jeg at definere den 'oversete' type, som jeg vil kalde kvasiendocentrisk. I løbet af analysen viste det sig, at de udgør en meget større gruppe end først antaget. Jeg vil faktisk mene, at de er den næststørste gruppe efter de determinative komposita, men denne påstand ville kræve en større, kvantitativ undersøgelse. Substantiver udgør den største andel af disse komposita, som det gælder for alle typer komposita. Semantiske grupper omfatter alle områder, og der findes personbetegnelser, betegnelser for dyr og planter, genstande, handlinger m.m. Den anden og betydeligt mindre gruppe udgør adjektiver med eksempler som *barnefødt* eller *kisteglad*. Jeg har ikke observeret relevante verber, ej heller adverbier, men rent teknisk kan det ikke udelukkes. Forhåbentlig bidrager denne artikel til en diskussion om komposita.

Litteratur

- Bally, Charles (1944). *Linguistique générale et linguistique française*. Berne: A. Francke.
- Bauer, Laurie (1983). *English Word-Formation*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Bauer, Laurie (2001). Compounding. I Martin Haspelmath, Ekkehard König, Wulf Oesterreicher & Wolfgang Raible (red.). *Language Typology and Language Universals*. New York, Berlin: De Gruyter, 2001, 695-707.
- Becker-Christensen, Christian & Widell, Peter (1996). *Politikens Nudansk Grammatik*. 2. udg. København: Politikens Forlag A/S.
- Bloomfield, Leonard (1933). *Language*. New York, Chicago, San Francisco, Toronto: Holt, Rinehart and Winston.
- Johannessen, Janne Bondi (2001). Sammensatte ord. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*. Årgang 19, 59-91.
- Booij, Geert (2005). *The Grammar of Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Bussmann, Hadumod (1990). *Lexikon der Sprachwissenschaft*. Stuttgart: Kröner.
- Carr, Charles T. (1939) *Nominal Compounds in Germanic*. London: Oxford University Press.
- Diderichsen, Paul (1946). *Elementær Dansk Grammatik*. København: Gyldendal.
- Eisenberg, Peter (2013). *Grundriss der deutschen Grammatik. Band 1: Das Wort*. 4., Stuttgart, Weimar: Metzler.
- Fabb, Nigel (2001). Compounding. I Andrew Spencer & Arnold M. Zwicky (red.). *The Handbook of Morphology*. Oxford, Malden: Blackwell Publishers, 66-83.
- Fleischer, Wolfgang und Irmhild Barz (2012). *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Berlin, Boston: De Gruyter.
- Hansen, Erik (2006). *Dæmonernes Port. Materiale til studiet af dansk sprog*. 5. Udg. København: Hans Reitzels Forlag
- Hansen, Erik & Heltoft, Lars (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. Bind II. Viborg: Syddansk Universitetsforlag.
- Hansen, Aage (1938). *Indledning til nydansk Grammatik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hansen, Aage (1967). *Moderne Dansk*. Bd. 1-3. København: Grafisk Forlag.
- Haspelmath, Martin (2002). *Understanding Morphology*. London: Arnold.
- Henzen, Walter (1947). *Deutsche Wortbildung*. Halle: Niemeyer.
- Heringer, Hans-Jürgen (1984). Wortbildung: Sinn aus dem Chaos. *Deutsche Sprache* 12, 1-13.
- Jacobsen, Henrik Galberg & Skyum-Nielsen, Peder (1996). *Dansk sprog. En grundbog*. Århus: Schønberg.
- Marchand, Hans (1955). „Notes on nominal Compounds in present-day English“. *Word* 11, 216-227.
- Marchand, Hans (1969). *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation: a synchronic-diachronic Approach*. München: Beck.
- Mathews, Peter H. (1991). *Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mikkelsen, Kristian (1897). *Dansk Sproglære for Seminarier* (forkortet udg.). København: Lehmann & Stages Forlag.
- Motsch, Wolfgang (2004). *Deutsche Wortbildung in Grundzügen*. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Noreen, Adolf (1905). *Vårt Språk I-VII*. Lund: Gleerup, 1903-1924.

- Olsen, Susan (2001). Copulative Compounds. A Closer Look at the Interface Between Morphology and Syntax. *Yearbook of Morphology 2000*: 279-320.
- Paul, Hermann (1920). *Deutsche Grammatik. Band V. Teil. IV: Wortbildungslehre*. Halle (Saale): Max Niemeyer.
- Riber Petersen, Pia (1984). *Nye ord i dansk 1955-75*. Dansk Sprognævns skrifter 11. København: Gyldendal.
- Scalise, Sergio und Antonietta Bisetto (2009). The Classification of Compounds. *The Oxford Handbook of Compounding*. I Rochelle Lieber und Pavol Štekauer (red.). Oxford: Oxford University Press, 34-53.
- Skautrup, Peter (1968). *Det danske sprogs historie*, Bd. IV. København: Gyldendal, Nordisk Forlag.
- Spencer, Andrew (1991). *Morphological Theory: An Introduction to Word Structure in generative Grammar*. Oxford: Blackwell.
- Stopyra, Janusz (2018). *Inkorporation in der deutschen Wortbildung*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.
- Szubert, Andrzej (2012). *Zur internen Semantik der Nominalkomposita im Dänischen*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Szubert, Andrzej (2024). Quasiendozentrische Komposita – gibt es Platz für einen neuen Typ? *Linguistische Treffen in Wrocław* 26, (II): 287-301. DOI: 10.23817/lingtreff.26-17.

Internetkilder

- <https://dsn.dk/ordboeger/nye-ord-i-dansk/>. 29.11.2023.
- <https://ordnet.dk/ddo>. 29.11.2023.
- <https://ordnet.dk/ods>. 29.11.2023.